

СИСТЕМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ И КОНВЕРТИРАНЕ НА ОЦЕНКИ В КОНТЕКСТА НА МЕЖДУНАРОДНАТА СТУДЕНТСКА МОБИЛНОСТ

Д-р Елена Благоева

*Нов български университет
Департамент "Администрация и управление"*

Резюме: Очакваното нарастване на броя на студентите, прекарвали период на обучение в чуждестранен университет, изисква по-ефективно управление и администриране на мобилността, както от университетските администратори, така и от академичните координатори. Едно от предизвикателствата пред университетите, което все още затруднява пълноценното осъществяване на студентската мобилност, е акредитирането на обучението и в частност – системите, които регулират конвертирането на оценките от приемащия към изпращащия университет. Тази статия изследва някои съществуващи модели за конвертиране/приравняване на оценки, както и някои нови системи, разработени през последните години. Целта е да се покаже, че приравняването на оценки от чужд университет, като елемент от процесите на интернационализация, трябва да е справедливо и прозрачно, но не е въпрос само на математика, поради което не е механична работа. Оценката изпраща съобщение на определен език – от една култура в друга – и предизвикателството при приравняването е в това да се интерпретира това съобщение така, че да има същото значение, но на друг език. По този начин студентите ще бъдат справедливо третирани и няма да се попречи на бъдещото им академично развитие или професионална кариера.

Ключови думи: интернационализация на ВО, конвертиране на оценки, модели за конвертиране на оценки

GRADING SYSTEMS AND GRADING CONVERSION MODELS IN THE INTERNATIONAL STUDENT MOBILITY CONTEXT

Elena Blagoeva, PhD

*New Bulgarian University
Administration and Management Department*

Resume: The expected increase in the number of students spent

a period of study in a foreign university, requires efficient management and administration of mobility, both from the university administration and the academic coordinators. One of the challenges universities still face, which impedes the full implementation of student mobility, is the accreditation of training and in particular - the systems that regulate conversion of grades from the host to the home university. This article explores some existing models for conversion of grades as well as some new approaches developed in recent years. The aim is to reveal that grades' conversion from one university to another, as part of the process of internationalization, must be fair and transparent, but it is not only a matter of mathematics, therefore it is not a mechanical work. The original grade sends a message from a particular culture to another one. The real challenge in interpreting foreign grades is to translate that same message/meaning in a different language. Thus a fair and transparent treatment will be given to students and the results of the periods abroad will not interfere with their future academic or career development.

Key words: internationalization of HE, conversion of grades, grades conversion models

За програмен период 2014-2020 Европейският съюз заделя 14,7 милиарда евро – 40% повече от предишния период. За висшето образование са предвидени 43% от тези средства, като с голяма част от тях ще се подпомага нарастването на студентската мобилност.[1]

Очакваното нарастване на броя на студентите, прекарвали период на обучение в чуждестранен университет, изисква по-ефективно управление и администриране на мобилността, както от университетските администратори, така и от академичните координатори. Едно от предизвикателствата пред университетите, което все още затруднява пълноценното осъществяване на студентската мобилност, е акредитирането на обучението и в частност – конвертирането на оценките от приемащия университет към системата за оценяване на изпращащия университет.

Тази статия изследва някои съществуващи модели за конвертиране/ приравняване на оценки, както и някои нови системи, разработени през последните години, като не се стреми да посочи категорично най-добрата. Целта е по-скоро да се покаже, че приравняването на оценки от чужд университет трябва да е справедливо и прозрачно, но не е въпрос само на математика, поради което не е механична работа. Оценката изпраща съобщение на

определен език и предизвикателството при приравняването е в това да се интерпретира това съобщение така, че да има същото значение, но на друг език. Разликите в системите за оценяване в различните държави значително се различават. Тяхната коректна интерпретация е отговорна задача, тъй като оценките отразяват постиженията на студентите и могат да бъдат изключително важни за последващо обучение или за бъдещата кариера на конкретния човек. Тази тема активно се обсъжда в областта на интернационализацията и международното образование, в резултат на което са предлагани разнообразни модели и формули през годините.

Лидер в приравняването на оценки чрез точни формули е Германия. Най-широко използваната се нарича "Модифицирана баварска формула" [2], която конвертира оценки от чужди университети към германската система:

$$\frac{(N_{\max} - N_d)}{(N_{\max} - N_{\min})} \times 3 + 1$$

(Формула 1)

N_{\max} - максимална оценка на чуждестранния университет

N_d - актуалната оценка, получена в чуждестранния университет

N_{\min} - минимална оценка на чуждестранния университет

В немските ВУ (без тези по право) се използва скала на оценяване от 1 (най-висока) до 5 (най-ниска), като 4 е най-ниската положителна оценка [3]. Конвертирането на всякакви оценки към немската система става по следния начин: От най-добрата възможна оценка на чуждестранния университет (6 за България) се изважда конкретната оценка на студента (напр. 6). Полученият резултат се разделя на разликата между най-добрата възможна оценка на чуждестранния университет и най-ниската положителна оценка ($6-3=3$). Резултатът се умножава по 3 и се прибавя 1. Така се получава еквивалентната оценка в немската система:

$$\{[(6-6) : (6-3)] \times 3 + 1\} = 1$$

$$\{[(6-3) : (6-3)] \times 3 + 1\} = 4$$

Следователно, ако си получил най-високата оценка в България (6), тя ще бъде приравнена към най-високата оценка в Германия (1). Ако едва си минал с тройка, така ще бъде и за Германия.

От тази формула произлиза и друга, която също широко се използва. Тя позволява приравняване от всяка система към всяка друга:

$$\frac{A3 - A2}{A1 - A2} = \frac{B3 - B2}{B1 - B2}$$

(Формула 2)

A1 – максимална оценка на изпращащия университет

A2- минимална положителна оценка на изпращащия университет

A3 - актуална оценка на изпращащия университет

B1 - максимална оценка на приемащия университет

B2 - минимална положителна оценка на приемащия университет

B3 - актуална оценка на приемащия университет

Пример: национална система, в която максималната оценка е 20, минималната положителна за вземане на изпит е 10; актуалната оценка в академичната справка на студента е 15.

Каква трябва да е оценката според българската система за оценяване?

$$(15 - 10) : (20 - 10) = (B3 - 3) : (6-3)$$

$$5:10 = (B3-3) : 3$$

$$B3 = 1,5 + 3$$

B3 (трансферираната оценка в българско ВУ) е 4,5.

Съществуват множество други приравнителни формули в европейските държави и САЩ [4] с различен алгоритъм, но със сходна логика. Виждаме, че автоматичната калкулация е лесна, бърза, еднакво справедлива към всички студенти от една и съща държава, поради което често се приема като напълно обективна и справедлива. Но това не е съвсем така или поне – не е така във всички случаи. Формулите са склонни да унифицират и не отчитат «посланието», което се съдържа в

оригиналната оценка – те няма как да се справят с някои ключови характеристики на системите за оценяване:

1. **Системите за оценяване не са линейни** и сред експертите е известно т.нар. «изкривяване на разпределението» на оценките. Италианската, американската (и българската) нагласа на преподавателите е да се използват най-високите нива в скалата (да се поставят отлични оценки). А във Франция, Великобритания, Испания отлични оценки се поставят по-скоро като изключение. В този случай автоматичните формули водят до силно несправедлив резултат – оценка 8 (от 10), получена в Испания, която е най-високата цифрова оценка, която се дава и се счита за «отлична», ще бъде приравнена на 5 (от 6) в България, което е «много добър».

2. Подобен проблем се появява и при **конвертиране между по-диференцирани и слабо диференцирани системи за оценяване**. Например германската (от 1 до 4), българската (от 3 до 6), испанската (от 5 до 10) системи са слабо диференцирани – имат съответно 4, 4, 7 нива, докато италианската има 14 нива (от 18 до 30). Което означава,, че във всяка национална система за оценяване определена оценка има общоприето, абстрактно значение, което трябва да бъде “пренесено” в другата система като се вземат предвид редица фактори, свързани с това, къде е поставена първоначалната оценка и къде се интерпретира.

3. Друг проблем се появява при **конвертиране на оценки към системи за оценяване, разделени на категории¹ или в случаите, в които еднакво назовани категории имат различно значение**.

¹ Великобритания - First class, Second Class (lower Second and Upper Second), Third Class; Германия - Sehr Gut (много добър), Gut (добър), Befriedigend (задоволителен), Ausreichend (достатъчен); Франция, Испания - Passable (среден), Gut (добър), Sobresaliente (отличен); България – отличен, много добър, добър, задоволителен

Ако се върнем към Латинската версия за оценяване², се вижда, че там оценяването се извършва в категории, които разделят явилите се на изпит на нива според постиженията им. По този модел са създадени съвременни системи, където точките са разпределени в класове, т.е. всяка категория обхваща различен брой цифрови оценки. В този случай класовете измерват реалното ниво на постиженията на студента и имат много по-голямо значение от точките. Но във формулите се конвертират точките. И в случаите когато при конвертирането се получат точки на границата на класовете, оценяването се оказва необективно и несправедливо – във Великобритания оценка, приравнена към 70 (First Class) е много по-различна по значение от 69 (Second Class), докато същата разлика от 1 точка между 53 и 54 (Second Class) няма никакво значение. Трябва да се има предвид, обаче, че значението на тези категории се определя от културата и традициите на съответната страна и често са налице разлики, водещи до противоречия при конвертирането. В Англия категорията "Third Class" е оценка за преминаване, с която се оценяват много малък брой студенти, на ръба на отпадането. Същото ниво «Passable» във Франция се използва широко и се отнася за голяма част от цифровите оценки. Лесно е да се приравнят двете нива, защото са най-ниските в двете системи. Но реалното им значение е съвсем различно и, ако не се вземе под внимание, конвертирането няма да отразява обективно постиженията на студента.

Изброените предизвикателства не означават, че процесът на интерпретиране на оценки от чуждестранен университет не може да бъде ефективен, експедитивен и справедлив, като в същото време се базира на сериозно усилие да се разбере смисълът, който конкретната чуждестранна система на оценяване придава на своите оценки. Има множество създадени сравнителни таблици за приравняване, които

² *summa cum laude* – върховно постижение, *magna cum laude* - - много добро; *cum laude* – добро; *rite* – минава; няма оценка за невзет изпит. Днес, в този си вид, се използва най-вече за най-високите образователни нива – доктор и магистър от англосаксонските университети.

тълкуват и превеждат значението на оценките от една система в друга. Особено успешни са тези, които залагат повече на взаимно проучване и гъвкавост, отколкото само на следване на универсални формули. Когато подобни сравнителни таблици се съобразяват с разнообразието на системите, те могат да служат като изключително полезна база за интерпретиране на чуждестранни оценки с висока степен на обективност.

Пример за такъв модел е настоящата Оценителна таблица на Европейската система за трансфер на кредити (ECTS Grading Scale) и философията, която стои зад нея. В предходната таблица на ЕСТК [5] (Таблица 1), валидна до 2009 г., бе използван подходът на разделянето на категории, което, както беше посочено по-горе, създава проблеми и неточности при приравняване на силно различаващи се системи за оценяване.

ECTS Grade	Percent of successful students normally achieving the grade	Definition
A	10%	EXCELLENT - outstanding performance with only minor errors
B	25%	VERY GOOD - above the average standard but with some errors
C	30%	GOOD - generally sound work with a number of notable errors
D	25%	SATISFACTORY - fair but with significant shortcomings

E	10%	SUFFICIENT - performance meets the minimum criteria
FX	-	FAIL - some more work required before the credit can be awarded
F	-	FAIL - considerable work is required

Таблица 1

Източник: EACEA

Таблицата е снабдена с графа за процента на студентите, попадащи в отделните категории. Но процентите са унифицирани, на практика са произволни и често не съвпадат с наименованието на категориите в конкретната национална система за оценяване. Например, ако студент е оценен в България със "Добър 3.50", попада в категорията "Sufficient" или "Satisfactory". Ако тази оценка трябва да се конвертира в Англия, според горната таблица тя ще попадне в категорията "Third Class", т.е. студентът ще получи много ниска оценка, далеч от "Добър". Ако оценката се конвертира във Франция, тя попада в категория "Passable", което дава възможност да се тълкува най-малко като съответствие на българското "Добър 4". Таблицата е неподходяща особено за слабо диференцирани системи с до 8 нива/цифрови оценки. Поради неточностите при прилагането, на практика европейските университети почти не прилагат тази таблица.

Отчитайки недостатъците, Европейската комисия предлага нов модел и нова Оценителна таблица, която влиза в сила през 2009 г.[6] В нея се запазва практиката всеки университет да поставя оценки спрямо своята национална система за оценяване. Но в същото време се предлага предоставяне на конкретна информация в помощ на интерпретацията на оценките. Информацията е под формата на стандартна таблица, показваща реалното статистическо разпределение на оценките сред студентите на институцията. Така, вместо всеки университет да се опитва да се намести в предварително зададено

стандартно (всъщност произволно) процентно разпределение на оценките, приравняването се базира на реалния процент студенти, получили различните местни оценки. В Таблица 2 е представен пример за предоставяне на статистическата информация, която е налична във всеки университет³:

Национална система за оценяване	Брой студенти, получили съответна оценка	Процент на разпределение на оценките за институцията
6	50	5 %
5.50	100	10 %
5	250	25 %
4.50	250	25 %
4	200	20 %
3.50	100	10 %
3	50	5 %
	Общо: 1000	Общо: 100 %

А в Таблица 3 може да се види как се съпоставят две такива Оценителни таблици:

Система на оценяване - Италия	Процентно разпределение на оценките	Система на оценяване - Германия	Процентно разпределение на оценките
30 lode	5,6 %	1	20 %
30	15,7 %	2	35 %
29	0,5 %	3	25 %
28	12,3 %	4	20 %
27	11,8 %		

³ Примерът не се базира на реални данни

26	9 %		
25	8,2 %		
24	11,3 %		
23	2,7 %		
22	6 %		
21	2,3 %		
20	5,7 %		
19	1,9 %		
18	6.9 %		
Общо:	100 %		100 %

Таблица 3

Източник: *ECTS Users' Guide*

Виждаме, че оценка 30 от Италия трябва да се приравни на 1, защото в Италия 21,3 % от студентите получават двете най-високи оценки, което е приблизително равно на най-добрите студенти в Германия – 20 %, които получават оценка 1. Следващите 35% от студентите получават оценка 2 от Германия или оценки от 26 до 29 в Италия. Следователно оценка 2 се приравнява към 26-29 и крайната оценка за студента би била 27 или 28 (по преценка на академичния координатор).

Новият модел дава възможност конвертирането на която и да е оценка да става лесно, с висока степен на обективност и в същото време – прозрачно и с минимални рискове за субективни интерпретации. Моделът отчита различията както в системите за оценяване, така и в традициите и културните нагласи във всяка образователна система, което го прави удобен за конвертиране на оценки не само между държавите – членки на ЕС, но и при сътрудничество с университети от целия свят.

Използването на този модел изисква предварителна подготовка от страна на всеки университет, за да се разчита на реална информация. Най-съществената стъпка е калкулацията на разпределението на оценките сред студентите. Обикновено се

анализират данните за последните две до три години. Може да се направи за всяка програма, за ниво на обучение (бакалавър или магистър), по научно направление, за целия университет или даже на национално ниво, ако има такава статистика. Моята преценка е, че за българските университети най-удачно на този етап би било институционалното ниво. Данните за положените изпити и получените оценки са налични във всеки университет, а нагласите за оценяване на преподавателите от една институция са сходни. Не би представлявало особена трудност да се извлекат нанесените оценки за две или повече години назад и да се установи точният брой на положените изпити. След като се установи процентното разпределение на оценките и се оформи таблицата, би било добре тя да се включи в Академичната справка или в Дипломното приложение или да бъде достъпна за отговорните администратори/ академичните координатори на чуждестранните университети. За собствените студенти, прекарали период на обучение в чужд университет, може да се изискат сходни таблици от университетите-партньори. За чуждестранните студенти, участвали в мобилност и за собствените студенти, които се прехвърлят или продължават обучението си за по-висока степен в друга държава институционалната таблица за оценяване би гарантирала справедливо конвертиране на оценките според собствените постижения.

В помощ на университетските администрации може да бъде включването в проекта Еграконс (Egracons - European Grade Conversion System) [7]. Целта е да се създаде Система за конвертиране базирана на таблиците за конвертиране на ЕСТК, препоръчвани от Ръководството за ползватели на ЕСТК [6]. Проектът предвижда да изгради възможност за широко общо разбиране на системите за оценяване в Европа и да фасилитира акуратна и сприведлива интерпретация на оценки от една система в друга. Продуктът е уеб-базиран и достъпен за тези, които са предоставили своите данни. Освен за студентите, той ще бъде полезен и за академичните лица, административните служители и даже за бъдещи работодатели. Картографирането на практиките за оценяване

изисква, обаче, проактивна позиция от страна на отделните университети, за да се създаде възможно най-детайлна база-данни. С включването си в тази инициатива българските университети биха декларирали желанието си да съдействат за усъвършенстването на Европейската система за трансфер и акумулиране на кредити и биха извлекли съществена полза за по-добро управление на своите процеси по интернационализация.

Естественото заключение от горния анализ е, че оценките, получени в чуждестранен университет не са просто цифри, които могат да се изчислят само чрез математическа формула. Освен това, или даже – преди това, те са послание, което първо трябва да бъде разбрано и след това интерпретирано към друга система. За да бъде коректно направено конвертирането на оценки (за признаване на периоди на обучение или за прием на чуждестранни студенти), ангажираните академични лица и административни служители се нуждаят от познания за различните системи за оценяване, работа и членство в мрежи и обмяна на опит.

Конвертирането и трансфера на оценки при прием на студенти или периоди на обучение в чужбина може да изглежда дребен детайл на фона на многообразието от дейности в един университет. Но то е от съществено значение за по-нататъшното развитие на всеки засегнат студент. Управлението на този процес би трябвало да се води по-скоро от желанието за справедливо и обективно третиране на студентите, отколкото от скрупулъзно търсене на абсолютна точност в изчисленията. Имаме една област, която се характеризира с висока степен на субективност и разнообразие. Можем да заложим на гъвкаво сравнение на модели, изискващи малко допълнително усилие или само на автоматичните математически формули и да избираме между приблизителна точност или абсолютно изчислена неточност. Университетите са автономни – сами избират как да управляват процесите си. И носят отговорност за това.

Използвана литература:

1. EUROPEAN Union. *Education, Training and Youth*. Достъпно на: http://europa.eu/pol/educ/index_en.htm
2. DEPARTMENT of Economics - Ludvig-Maximilian University. *The Bavarian Formula - Converting Foreign Grades*. Достъпно на: <http://www.en.master.econ.uni-muenchen.de/download/bavarian-calculator.pdf>
3. FOREIGN Credits, Inc. *Grade Conversion Guide*. Достъпно на: <http://www.foreigncredits.com/Resources/Grade-Conversion>
4. WORLD Education Services. *International Grade Conversion Guide For Higher Education*. Достъпно на: <http://www.wes.org/gradeconversionguide/index.asp>
5. HAZARBASSANOVA, Elena (ed.), (2002) *European Credit Transfer System Guide 2002-2003*. –София: НБУ. ISBN 954-535-290-6, стр. 63
6. EUROPEAN Communities, (2009). *ECTS Users' Guide*. -Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN: 978-92-79-09728-7, pp. 41-44. Достъпно на: http://ec.europa.eu/education/tools/docs/ects-guide_en.pdf
7. EGRACONS Consortium, (2015). *About the Egracons Project and Tool*. Достъпно на: <http://egracons.eu/page/about>